



Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 5 Sayı: 21 Volume: 5 Issue: 21

Bahar 2012 Spring 2012

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

RÜYA TABİRİNE DAİR BİR MANZUME: DİYARBAKIRLI AZMÎ'NİN MİFTÂHU'L-MA'ÂNÎ'Sİ

“A VERSE ABOUT DREAM INTERPRETATION: DİYARBAKIRLI AZMÎ'S MİFTÂHU'L-MA'ÂNÎ”

Mehtap ERDOĞAN*

Özet

Tabirnameler rüya ile ilgili konular hakkında bilgi veren ve rüyada görülen nesnelere, kavramların ya da durumların ne ifade ettiğini çeşitli yöntemlerle açıklayan ve genellikle mensur olarak kaleme alınan eserlerdir. XIX. yüzyıl şairlerinden olan Diyarbakırlı Azmî'nin (öl.1831) *Miftâhu'l-Ma'ânî* adlı eseri bu konuda yazılmış manzum bir örnektir. Azmî, meşhur rüya tabircisi İbn Sîrîn'in yönteminden hareketle meydana getirdiği eserinde, rüyada görülen şeylerin anlamını tek tek açıklamak yerine bunların Arapça adlarının ilk harfine göre yorumlamak gibi bir tabir yöntemiyle rüyasının anlamını merak edenlere farklı bir yol sunmuştur. Bu çalışmada Azmî'nin *Miftâhu'l-Ma'ânî* adlı eserinin çeviri yazıya aktarılmış metni verilerek onun rüyaya ait görüşleri değerlendirilmiş ve rüya tabiri yöntemi alfabetik olarak açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Diyarbakırlı Azmî, 19. Yüzyıl, Miftâhu'l-Ma'ânî, Rüya Tabiri.

Abstract

Dream interpreters are works which are usually written as prose informing about dreams and expounding what objects, concepts or states in dreams designate with different methods. The work called *Miftâhu'l-Ma'ânî* is a verse exemplar about this subject, which belongs to Diyarbakırlı Azmî having been one of the poets in 19th century. Azmî has not been expounded meaning of things in dreams severally in his work which he achieved as drawing inspiration from famous dream interpreter İbn Sîrîn's method. Instead of this he offers a different method like interpreting dreams according to first letter of Arabic words for ones who wonder about their dream's meaning. In this work it is given that text of the achievement called *Miftâhu'l-Ma'ânî* belongs to Azmî and his method of interpreting dreams is explained in alphabetical order.

Key Words: Diyarbakırlı Azmî, 19th-century, Miftâhu'l-Ma'ânî, Dream Interpreters.

Giriş

İnsanoğlunun olacağını önceden bilme arzusunun bir sonucu olarak ortaya çıkan fal-name, seçir-name benzeri türlerden biri olan tabir-nameler, rüya ile ilgili konular hakkında bilgi veren ve rüyada görülen nesnelere, kavramların ya da durumların ne ifade ettiğini çeşitli yöntemlerle açıklayan manzum veya mensur eserlerin genel adıdır. Benzer konuları ihtiva etmesine rağmen tabir-nameler, bazı dinî dayanaklara sahip olması bakımından fal-name ve seçir-name türü eserlerden ayrılır. Ebu Hureyre'nin rivayet ettiği “Müminin rüyası nübüvvetin kırk altı cüzünden biridir.” hadisi İslamiyette rüyanın ne kadar

* Yrd. Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi.

önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca Hz. Yakub'un, oğlu Hz. Yusuf'un rüyasını yorumlaması, Hz. Yusuf'a Mısır'da atıldığı zindanda rüya yorumlama ilminin kazandırılması ve sonuçta yapılan rüya yorumlarının gerçekte yaşananlarla doğrulanması yine rüya tabir etmeninin dinî temellerini ortaya koyan örneklerden sadece birkaçıdır.

Rüyalar kişilerin geçmişinden, bugününden ve geleceğinden izler taşır. Bu izlerin yorumlanması zamanla rüya tabiri ilminin ortaya çıkmasına ve gelişmesine zemin hazırlamıştır. *Bu konuda yazılan eserler ta'bir-nâme, ta'birât-ı vukûât, ta'birât-ı rü'yâ, rü'yâ-nâme, vâkıa-nâme, segir-nâme, güzâriş-nâme gibi adlarla anılır.* (Gökyay, Coşkun, 2010: 331). Rüya yorumlayanlara ise muabbir denir.

Orhan Şaik Gökyay, Süleymaniye Kütüphanesi'nde tabirnameler üzerine çalışırken yetmiş kadar yazma tabirname okuduğunu, bunlardan ikisinin Farsça, yedisinin Arapça geri kalanının ise Arapça tabirnamelerin Türkçeye çevrilmiş yazmaları olduğunu söylemektedir (2002: 160).

İbn Sîrîn'in (öl. 110/729) Kitâbü'l-Cevâmi'i, Ca'fer es-Sâdık'ın (öl. 148/765) Kitâb fî ta'bîri'r-rü'yâ'sı, İbn Ebi'd-Dünyâ'nın (öl. 281/894) er-Rü'yâ'sı, Nasr b. Ya'kûb ed-Dîneverî'nin (öl. 410/1020) et-Ta'birü'l-Kâdirî fî'l-ahlâm'ı Arapça ilk tabirnamelerdir ve Türk edebiyatındaki tabirnamelerin çoğu Arapçadan tercümedir (Gökyay, Coşkun, 2010). Bununla birlikte *Türk kültüründe rüya ve tabir hem İslamiyetten önce hem de sonraki dönemde büyük önem taşımıştır. Uygur Türeyiş, Oğuz Kağan ve Dede Korkut destanlarında rüya önemli bir unsur olarak yer almıştır* (Gökyay, Coşkun, 2010: 332).

Osmanlı sahasında Seyyid Süleymân'ın, Muhyiddîn İbnü'l-Arabî'nin (öl. 638/1240), İbn Sîrîn'in (öl. 110/729), Aldülğanî en-Nablusî (öl. 1143/1731) ve Niyâzî-i Mısri'nin (öl. 1693) eserleri en meşhur tabirnamelerdir (Gökyay, Coşkun, 2010: 333). Çalışmamızın konusunu oluşturan Diyarbakırlı Azmî'nin rüya tabirine dair mesnevisi ise rüya tabiri konusunda büyük bir iktidara sahip olan İbni Sîrîn'in yöntemi üzerine yazılmıştır. İbni Sîrîn, kitabının hemen başında rüyanın hayra mı yoksa şerre mi delalet ettiğini anlamak için harflere bakılması gerektiğini söylemiş ve rüyaları, rüyada görülen nesnelere göre harf sırasına koymuştur. Kitap, rüyada Allah'ı görmekle başlar. Bunu Âdem peygamberden başlayarak peygamberlerin gördüğü düşler takip eder ve tabirnamenin giriş kısmında yer alan bu isimlerden sonra, düşler harf sırasına göre devam eder (Gökyay, 2002: 160). İşte Azmî de manzumesinde önce İbn Sîrîn'in bu yönteminden bahsetmiş daha sonra harf sırasına göre rüyada görülen şeylerin nasıl yorumlanması gerektiğini yazmıştır. Eserin incelemesine geçmeden önce Diyarbakırlı Azmî hakkında kısaca bilgi vermek istiyoruz.

Diyarbakırlı Azmî'nin Hayatı ve Eserleri

XIX. yüzyıl şairlerinden olan Diyarbakırlı Azmî'nin hayatı hakkında elimizde fazla bir bilgi bulunmamaktadır. Asıl adı Ahmed olup Diyarbakır'da doğmuştur. Yazdığı manzumelerinden Arapçaya ve Farsçaya hakim olduğu ve iyi bir öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır. Azmî; İstanbul, Erzurum, Bitlis, Şam, Irak, Hicaz gibi pek çok yeri gezmiş 1831 yılında Diyarbakır'da vefat etmiştir. Mezarı Mardin Kapısı dışındaki Bolulu Hüseyin Efendi'nin mezarı civarındadır.

Diyarbakırlı Azmî'nin bilinen iki eserinden ilki divanıdır. Divanında *mensur bir takriz, ikisi Hz. Muhammed'e biri Hz. Zekeriyâ'ya yazılmış 3 kaside, 1 murabba, Nâbî, Râsih, Bâkî ve İlhamî'nin gazellerine yazılmış 4 tahmîs, 1 muhammes, 3 müseddes, 1 terkiib-i bend, 167 gazel, 14 kıt'a, 12 kare şekilli görsel şiir, 19 muamma, 6 lügaz yer almaktadır* (Duyamaz, 2010: 20).

Azmî'nin diğer eseri ise rüya tabiri konulu *Miftâhu'l-Ma'ânî* adlı mesnevisidir. Şimdi çalışmamızın asıl konusu olan Azmî'nin bu eserinin şekil özellikleri, yazılış sebebi ve muhteva özellikleri hakkında bazı değerlendirmelerde bulunmak istiyoruz.

A. Miftâhu'l-Ma'ânî'nin Şekil Özellikleri

Miftâhu'l-Ma'ânî "Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'ülün" kalıbıyla yazılmış 208 beyitlik bir mesnevidir. 10 ana başlık altında konu ele alınmıştır. Ayrıca manzumenin esasını teşkil eden rüya tabiri bölümünde her harfe ayrı bir başlık açılarak 3, 4 ya da 5'er beyitle o rüyanın ne ifade ettiği açıklanmıştır. Manzumenin sonunda "Du'â-yı Yevm-i Âşûrâ" başlığıyla kısa mensur bir bölüm ile 21 beyitten oluşan "Hâtîme-i Du'â-yı Mezkûr" başlığını taşıyan manzum bir parça ve yine kısa mensur bir bölüm bulunmaktadır.

B. Miftâhu'l-Ma'ânî'nin Yazılış Sebebi

Diyarbakırlı Azmî, "Sebeb-i Nazm-ı Manzûme" başlıklı bölümde manzumesini yazma sebebini şöyle açıklar: Ey kalem! Bilirsin bu cihan vefasıdır ve sonsuz değildir. Allah'a şükürler olsun sende

yetenek var. Bu yeteneğini ve olgunluğunu boşa harcama. Hayırlı dualara vesile olacak güzel bir eser vücuda getir. Ancak sözü de çok uzatma. Şimdi senden herkese hediye olacak güzel bir tabirname yaz ve yine bu cihana yeni bir eser koy. Bu eseri, elif harfinden ye harfine kadar alfabetik olarak düzenle. Bu nazmın tamam olunca ismini *Miftâhu'l-Ma'ânî* koy. Sen bu dünyadan gidince manzumen senden bir hatıra olarak kalsın.

Yukarıda da görüldüğü gibi Azmî, manzumesini yazma nedenini, öldükten sonra kendisinin hayırla anılmasına vesile olacak bir eser bırakmak arzusunda olduğunu belirterek açıklamıştır.

C. Miftâhu'l-Ma'ânî'nin Muhteva Özellikleri

Manzume; tevhîd, tasliye ve manzumenin yazılış sebebebini açıklayan bir bölümle başlar ve Fâide ile Hâtîme başlıklı bölümlerle son bulur.

Fâide bölümünde rüya gören kişiye şu tavsiyelerde bulunulur: Bir rüya görürsen ve uyandıığında gördüğün rüyayı hatırlarsan önce iyice düşün, rüyanın neye delalet ettiğini anlamaya çalış. Eğer anlamını beğenmezsen kimseye anlatma. Hiç görmediğini varsay ve o rüyayı unut. O rüya hükümsüz kalır ve zarar görmezsin.

Hâtîme bölümünde ise şair, Allah'ın kendisine yardımcı olduğunu ve kalem ağacının böyle yeni bir meyve verdiğini söyler. Tıpkı bir hilalin zamanla tamamlanması gibi manzumesi de artık tamamlanmıştır. Bu manzume daha önceden görülmemiş nadir bir eserdir. Marifet gülbağçesinin hüner sahipleri tarafından beğenilen taze bir gülüdür. Azmî ise bu gülbağçesinden taze gül toplayanlar ve böylece istediğini elde eden vefa sahibi insanlardan hayır dualar ümidi içindedir.

Manzumenin sonunda mensur bir aşure günü duası yer almaktadır. Daha sonra ise 21 beyitlik manzum bir bölümde yine aşure günü duasına yer verilmiş ve kısa mensur bir bölümle eser tamamlanmıştır.

Rüyanın ve rüya tabirinin anlatıldığı ana bölümlerde ise şu konulardan bahsedilir ki bunlar, pek çok tabirnamenin baş kısmında yer alan rüya ile ilgili hususlardır.

a. Rüya Nedir?

“Ta‘rif-i Hakikatü'r-Rü'yâ” başlığını taşıyan bu bölümde¹ şair,

İmâmü'l-evliyâ şeyhim Ğazâlî
Yazar İhyâ'da bu zîbâ-me'âlî

İdüp bu mebhâşî tafşîl-i tavşîf
Bu güne eylemiş rü'yâyı ta'rif (24 ve 25. beyitler)

diyerek Ğazâlî'nin (öl. 505/1111) İhyâ'sından hareketle rüyanın tarifini yapar. Buna göre insan kalbi ayna gibidir ve her şey orada görünür. Ayna iki yüzlüdür. Bir tarafı bulanıkken diğer tarafı temizdir. Suretlerin aynada görünebilmesi için aynada bu şartın olması gerekir. İşte insan kalbi de bu yönüyle aynaya benzer. Gündüz bir yüzü parlar, gece ise bilinmezlik âlemi diğer yüzüne yansır ve böylece bu yüzü parlamış olur. Gece olunca parlayan taraf levh-i mahfûz yani Allah tarafından takdir edilen şeyleri yazılı bulunduğu manevi bir levha gibidir. Bu levha üzerinde yazılı olan hâl, kalp aynasına yansır. Uyuyan kimse talep ettiği şeyi bu ayna üzerinde görür. Ancak kalp yeterince saf değilse uykuda olan kişi oraya yansıyanların ne anlama geldiğini anlayamaz ve işte o zaman çaresizce rüyasının yorumlanmasına ihtiyaç duyar.

b. Levh-i Mahfûz Nedir?

Bu bölüm² “Ta‘rifü'l-Levhü'l-Mahfûz” başlığını taşımaktadır. Burada insan kalbinin levh-i mahfûza benzemesinden dolayı levh-i mahfûzun tanımı yapılır. Bu levha ağaçtan, demirden, taştan ya da herhangi bir madenden yapılmamıştır. Somut bir şey değildir, soyuttur. Örneğin, Kur'an hafızının zihnine ya da kalbine benzer. Hafızın zihnine parça parça bakılacak olsa orada tek bir harf bile bulunamaz. Ancak ona okumasını söyleyince Kur'an'ı ezbere baştan sona okur. İşte levh-i mahfûz da böyledir. Üzerinde

¹ 22-37. beyitler arası.

² 38-54. beyitler arası.

hiçbir şey görünmez. Ancak Allah bir kuluna o levhadan bir şeyler göstermek isterse o kişiye ilham eder ve rüya gösterir.

c. Gerçek Rüya Nedir?

Bu bölüm³ “Ta‘rîfû’r-Rü’yâi’s-şâdıka ve’l-kâzibe” başlığını taşımaktadır ve gerçek rüya ile gerçek olmayan rüyanın birbirinden ayırt edilmesini içerir. Buna göre sadece gerçek rüyalara itibar edilmelidir. Çünkü gerçek rüya, peygamberliğin kırk altı cüzünden biridir. Eğer bir insan yatmadan önce düşündüğü ya da konuştuğu bir nesne görürse bu rüya yalancı rüyadır. Bu rüyadan ne hayır ne de şer beklenir. Bu rüya Allah’tan gelen bir ilham değildir. Rüyanın görüldüğü vakit önemlidir, çünkü o rüyanın gerçek olup olmadığını gösterir. Eğer görülen rüya iki namaz arasında değilse bu rüyaya itibar etmek hatadır. Zira bu rüyayı gören de Allah’ın gazabına uğramıştır. Sabaha karşı görülen rüyalar ise gerçek rüyalarlardır.

d. Rüya Tabiri İlminin Özelliği Nedir?

“Taḥsîn-i ‘İlmü’t-Ta‘bîr” başlığını taşıyan bu bölümde⁴ rüya ilminin ilimlerin en şerefli olduğu söylenir. Çünkü o peygamberlerin mucizesidir. Peygamberlere vahiy yoluyla gelir, evliyaya verilmesi ise keramettir. Yusuf peygambere atıldığı zindanda rüya tabiri ilmi hediye olarak verilmiştir. Allah bu ilimle Yusuf peygamberi taltif etmiştir. Bu nedenle rüya tabir edebilmek kıymetlidir. Tabir eden kişi ne derse ona güvenmek gerekir. Onun tabiri değiştirilmez. Rüya tabirinin peygamber mucizesi olduğu göz önünde bulundurulmalı ve rüya tabir edenin sözüne inanılmalıdır.

e. Önemli Rüya Tabircileri ve Tabir Yöntemleri Nelerdir?

“Ma‘rifet-i Medlûlû’r-Rü’yâ” başlıklı bu bölümde⁵, rüya tabiri ilminde en şöhretli ismin Muhammed İbni Sîrîn olduğu söylenir. İbni Sîrîn, rüya tabiri için şöyle bir yol bulmuştur ve bu konuyla ilgili olarak şunları söylemektedir: Ben defalarca tecrübe ettim ve tabir için en güzel yol olarak bunu buldum. Bir kimse rüyasında gördüğü şeyi aklında tutmalı ve uyandıktan sonra rüyasını düşünmeli. Rüyasında gördüğü şeyin öncelikle Arapça ismini bulmalı ve daha sonra o şeyin ilk harfine göre rüyasını anlamlandırmalı. Böylece rüyasını tabir edebilir. İşte İbni Sîrîn tabir için bulduğu yol budur.

Temsîl-i Münâsib⁶ başlığı altında ise bir örnekle İbni Sîrîn’in ortaya koyduğu yol açıklığa kavuşturulur. Örneğin, bir kimse rüyasında yanında herhangi bir insan gördüyse insan kelimesinin ilk harfine göre rüyasını yorumlamalıdır. İnsan kelimesinin ilk harfi eliftir. O halde o da rüyasını elif harfine göre yorumlayacaktır. Bu bölümde kısaca harflerin öneminden ve esrarından bahsedildikten sonra sırasıyla harflerin neye işaret ettiği anlatılır.

Manzumeye göre rüyada görülen nesnelerin ilk harflerine göre o rüyadan şu anlamlar çıkarılmalıdır:

Elif

İlk harf elif olursa bu güzel bir rüyadır. Allah bütün ihtiyaçlarını yerine getirir. Sana ruhanî bir işaretle uykunda güzel bir müjde verildi. İstedığın şey yerine gelir ve bütün emellerine kavuşursun.

Be

Be harfi şüphesiz ki mübarek bir harftir. Allah bu harfi ismine baş tacı yapmıştır. Bu rüya saadete ereceğine işaret eder. Dünyada makam ve mevki sahibi olursun, büyük rütbe ve şöhrete kavuşursun. Malın çoğalır ve her işin her zaman hayırla sonuçlanır.

Te

Çok değerli, mübarek bir rüyadır. Allah’ın yardımını göreceksin, güvende ve rahatta olacaksın. Makam ve itibar elde edip zahmetsiz bir şekilde bütün istediklerin yerine gelecek. Allah’ın yardımıyla iki dünyada da yüceleceksin.

Şe

Rüyasında bu harfle başlayan bir nesne gören kişi gamdan uzaktır. Kıskananlara nisbet Allah, onu dünyada sevgi ve saygı gören biri kılar. Muradına kavuşur ve günden güne malı artar. Onu kıskananlar ile düşmanları kahrolur, dostları ise mutlu olur.

³ 55-64. beyitler arası.

⁴ 65-72. beyitler arası.

⁵ 73-81. beyitler arası.

⁶ 82-89. beyitler arası.

Cim

Rüyasında cim harfi ile başlayan bir şey gören kimse Allah'a şükretsin. Çünkü bu rüyayı gören kişi düşmana galip gelir. Düşmanları da korkuya kapılır. Allah bu rüya sahibine yardımcı olur ve o kişi düşman karşısında istediği fırsatı yakalar.

Hâ

Ha harfi hasenin yani güzelin baş tacıdır. Bu rüya güzel ve muteberdir ve sana bir müjde vardır. Başkanlık ile şöhret kazanacak, güçlenecek ve büyük bir saadete ereceksin. Bu rüya isteklerinin yerine geleceğine delalet eder.

Hı

İlk harf hı olursa bütün işler hayra yönelir. İtibar kazanıp bir rütbeye ulaşırsın. Bütün cihan sana hizmet eder, sen de hizmet görürsün. İsteklerin kolaylıkla yerine gelir ve sıkıntı çekmeden istediğin şeye kavuşursun.

Dâl

Dal harfi sana bir müjdenin olduğuna delalet eder. Ümit ettiğin şeye kavuşur, çok geçmeden isteğin üzere umduğunu bulursun. Kısacası muradın her ne ise zahmetsizce onu elde edersin.

Zel

Allah'ın lutfunun sonu yoktur. Sana yine ondan bir yardım gelecek. Bu rüya malının günden güne artacağını ifade eder. Devlet kapısı yüzüne açılır, muradın üzere yücelirsin. Düşmanların kahrolur, dostların sevinir ve dertlerin yok olur.

Re

Re harfi, rahmetin yüzüdür. Allah sana teveccüh gösterir. Birçok hayra ulaşırsın ve nasibin artar. Önüne zahmetsizce kazanç kapıları açılır ve çok para kazanırsın. İşlerin istediğin gibi yürür ve dünyada daim neşe içinde olursun.

Ze

Bu rüya ile sana ilham olan şey saadettir. Bahtın açılır, zenginliğin artar ve çok mal kazanırsın. Allah'a şükredeceksin. Şüphesiz yakın zamanda senin için uğurlu ve mübarek bir yolculuk var.

Sîn

Sin harfi selametten eserdir ve ilham yoluyla Allah'tan bir haberdir. Dinî inancının sağlamlığına delalet eder. Bu rüyayı her kim görürse o kişi herkes tarafından sevilip aranılan biridir. Bütün yaradılmışlar onun yanında olmak ister ve o kişi pek çok nimetle ve malla rızıklandırılır.

Şîn

Bu rüya şerre işaret eder. Bu rüyayı görende doğruluk yoktur, Allah işlerinde kibir ve inadi vardır. O kişinin inancı karmakarışıktır. Allah dinimizi şerden korusun ve hepimize yardım etsin.

Şâd

Sad harfinin özelliğini işit ve bu rüyaya inan. Kıymetin artar, hâlin günden güne daha iyi olur. Allah seni muradına erdirir ve gönlünün dilediği üzere ululuk bulursun.

Dâd

Dünya yine sana teveccüh gösterdi. İlimle olgunluğun artar ve istediğin her şey gerçekleşir. Düşmanlarından intikamını alırsın ve onlara galip gelirsın. Her işin hayırla sonuçlanır. Allah seni kollayıp gözetir.

Tı

Bu rüya ibadete ve dine olan bağlılığa delalettir. Gören kişi ihtiyaç duyduğu kurtuluşa erer. Bu rüya şüphesiz ki Allah'tan sana iyilik ve yardım geleceğine işaret eder. Kendini ibadete vererek ve haramdan kaçarak büyük saadete erersin. Rızıkın, malın mülkün artar, hâlinin düzgünlüğü herkesi şaşkınlık içinde bırakır.

Zı

Bu, garip bir rüyadır. Elinden geldiğince dikkatli ol. İşin gücün baştan başa bağlanır ve vücudunu dert, sıkıntı kaplar. Türlü zahmetler çekersin.

'Ayn

Müjdeler olsun sana! Bu güzelliği dilim nasıl tarif etsin? Yeme içme, eğlence ve zevk içinde yaşarsın. Ömrün rahatlık içinde geçer, hiçbir zaman gam nedir bilmezsin.

Ğayın

Gayın harfi gınanın yani zenginliğin ve bolluğun tacıdır. Şüphesiz Allah'ın yardımı seninle olacaktır. Bu rüya son derece güzeldir. Malın mülkünü, zenginliğin günden güne hesap edilemeyecek kadar artar, ömrün zevk ve eğlence içinde geçer.

Fe

Fe harfi firakın yani ayrılığın baş tacıdır. Bu rüya gam ve kederin habercisidir. Bütün malın mülkünü elden gider, derd ile perişan olursun, kalbin kederlenir. Allah bu hâli bir kuluna vermeyegörsün, o kişinin talihi tersine döner.

Ķâf

Bu rüya, şans ve mutluluğun sana yüzünü göstereceğine işaret eder. Can düşmanına galip gelirsin ve düşmanların kahrolur. Bu dünyada istediğine kavuşursun, düşmanından intikamını alırsın.

Kef

Bu rüya hayra alamettir. Şans ve mutluluk sana yüzünü gösterir. Can düşmanın dostun olur. İki dünyada da mutluluğa erersin ve her ne muradın varsa hepsi yerine gelir.

Lâm

Büyük bir mutluluğa kavuşursun, her istediğini elde edersin ve dert çekmezsin.

Mîm

Allah mübarek etsin, bu ne güzel bir rüyadır! Doğruluğunla Allah'ın katında makbul olursun. Allah sana kalp temizliği verir ve sen zahmetsizce mutluluğa ulaşırsın, sevindirilirsin. Dinine bağlılığınla ve gönlünün temizliğiyle Allah'a dost olursun. Allah seni doğruluktan ayırmaz.

Nûn

Nun harfini bir kez inceden inceye düşün. Bu harf pişman kelimesinin sonunda bulunur. Rüyan sıkıntıyla dolu. O yüzden bu rüyayı hiç tabir ettirme. Bu rüyayı gören ettiğine ve gidilmemiş yola gittiğine pişman olur. Felek ona kılıç çeker, Merih gezegeni ona zehirli bir hançer vurur. Bu kişi oturup pişmanlıkla ağlar. Onun ağlamasını işideninse ciğeri dağlanır.

Vâv

Bu rüya kötülüğe işaret eder. İçinde faydalı bir şey yok, hep zarar doludur. Bu rüyayı gören zahmet çeker ve çok zarar görür. Bütün işlerinin önü kapanır, sıkıntıya düşer. Gerçi sonunda muradına erer, ama istediği şeye zahmetle ulaşır.

He

Bu rüyanın mizacı biraz gariptir. Sevinçle sıkıntı iç içedir. Bu rüyayı gören şaşakalır; kuvvetli, kahredici ve zalim olan yüksek rütbeli kimselerden zarar görür ve acze düşer. Çok sıkıntı çeker, ancak sonunda elbette muradına erer.

Ye

Ye harfi "yüsr"ün yani kolaylığın, rahatlığın ve zenginliğin baş tacıdır. Bu rüya gören kişinin süsüdür, kuvvetidir. Bu kişinin işi gücü daima ibadet olacak ve mutluluğun kapısı o kimsenin yüzüne açılacaktır. Allah'a itaat eyleyecek ve bol bol sevap kazanacaktır. Sıkıntı çekmeden istediği her şeyi elde edecektir.

Buraya kadar söylenenlere baktığımızda Azmî'nin eserinde rüyaların olumlu bir bakış açısıyla yorumlandığını görmekteyiz. 29 harfin 23'ü olumlu, sadece 4'ü (şın, zı, fe, nun) olumsuz, 2'si (he, vav) ise ağırlıklı olarak olumsuz kısmen de olumlu şekilde yorumlanmıştır.

Müjde almak, muradına ermek, Allah'ın yardımına mazhar olmak, saadete ulaşmak, zengin olmak, malın mülkünü artması, nasibin bollanması, düşmana galip olmak, zafere ulaşmak, itibar kazanıp rütbe elde etmek, herkes tarafından sevilip sayılmak, bütün işlerin hayırla sonuçlanması, bütün ömrün rahat ve huzur içinde geçmesi, iki dünyada da huzura kavuşmak, Allah'ın verdiği kalp temizliğiyle dine düşkün olmak olumlu; işin gücün bağlı olması, sıkıntı çekmek, dertlenmek, bütün malı mülkü kaybetmek, talihin tersine dönmesi, büyük bir pişmanlık yaşamak, güçlü bir devlet adamından zarar görmek, istenilen şeye zahmetle ulaşmak gibi kötü durumlar ise olumsuz şekilde tabir edilen rüyaların delalet ettiği durumlardır.

Miftâhu'l-Ma'ânî'nin çeviri yazıya aktarılmış metnini aşağıda veriyoruz:

Manzûmetü'l-Müsemmâ Bi-Miftâhu'l-Ma'ânî fi Ta'bîri'r-Rü'yâ Li-'Azmi eş-Şehir bi-Hâfiz Ahmed El-Âmidî

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'ülün)

- 1 Be-nâm-ı İzzid-i 'allâm u dâna
Kadîm-i lem-yezel hayy u tüvânâ
- 2 Münezzeḥ zât-ı pâki çend ü çûndan
İden icâd-ı eşyâ kâf u nûndan
- 3 Çü ma'dûm iken âdem itdi mevcûd
Melâ'ik zümresine itdi mescûd
- 4 Zihî yektâ Hudâ-yı ferd-i zâhir
Ki olmuş zâtına eşyâ mezâhir
- 5 Şebân-rûz olsun aña ḥamd-ı bî-ḥadd
Sipâs-ı bî-kıyâs u şükr-i bi-'add

Taşliye

- 6 Emîn-i vaḥy-i Ḥaḳ nûr-ı nübüvvet
Şefâ'at ma'deni şâh-ı risâlet
- 7 Ḥabîb-i Ḥaḳ resûl-i kibriyâya
Şefî'-i ümmet ol kân-ı vefâya
- 8 Şalât ile selâm u hem taḥiyyât
Ola döndükçe bu seb'a-semâvât
- 9 Çehâr-ı yâr-ı aşḥâb-ı kirâmı
Daḫi âl-i resûl-i nîk-nâmı
- 10 Hudâ irince tâ dünyâ ḫitâma
İde maḫzar şalât ile selâma

Sebeb-i Nazm-ı Manzûme

- 11 Elâ ey ḥâme-i müşgîn-câme
Elâ ey kîlk-i 'Abbâsî-'imâme
- 12 'Arûs-ı ḫacle-pîrâ-yı ma'ânî
Seniñle dâ'im alur nâm u şanı
- 13 Bilürsün bu cihâmı bî-vefâdır
Beḳâsı yoḫdur encâmı fenâdır
- 14 Şükür Allâh'a var sende bizâ'a
Kemâliñ eyleme bî-câ izâ'a
- 15 Getür nazma bir âşâr-ı cemîle
Ola ed'iyye-i ḫayra vesîle
- 16 Dırâz itme kelâmı muḫtaşar kııl
Hemân şöyle edâ-yı ma-ḫazar kııl

- 17 Yaz imdi bir güzel ta'bîr-nâme
Ola senden hediye hâş u 'âma
- 18 Dürer-veş nazm idüp silk-i beyâna
Yine bir nev-eşer koy bu cihâna
- 19 Ola heycâ hurûf üzre müretteb
Elifden yâya dek manzûm ola hep
- 20 Tamâm olunca bu nazmın beyânı
Digil ismine **Miftâhu'l-Ma'ânî**
- 21 Cihândan ref' olunca kâr u bârîn
Gidince sen kıala bu yâdigârîn
- Ta'rîf-i Hâkîkatü'r-Rü'yâ**
- 22 Hâkîkatde nedir diñle bu rü'yâ
Anın sırrını idem saña ifşâ
- 23 Hemân keşf-i kerâmetden eşerdir
Velâkîn halk-ı 'âlem bî-ğaberdir
- 24 İmâmü'l-evliyâ şeyhim Ğazâlî
Yazar İhyâ'da bu zîbâ-me'âlî
- 25 İdüp bu mebhâşî tafşîl-i tavşîf
Bu güne eylemiş rü'yâyı ta'rîf
- 26 Dimiş mir'âta beñzer kalb-i insân
Görinür anda bağısañ cümle mâ-kân
- 27 Bu mir'ât iki yüzlüdür müdevver
Biri gündüz biri gice mükedder
- 28 Olunca bir yüzi anın muğahhar
Diger cânib gerek ola mükedder
- 29 Bu şart âyîne lâzımdır elbet
K'ola manzûr-ı nâzır 'aks-i şûret
- 30 Anın bir yüzi günden zâhir olur
Şehâdet 'âlemine nâzır olur
- 31 Gice manzûrî olur 'âlem-i gayb
Ğazâlî kavlidir bu eyleme reyb
- 32 Şeb olunca diger yüzi anın bil
Olur tâ levh-i mağfûza muğâbil
- 33 O levh üzre olan meşûr-ı hey'et
Virir mir'ât-ı kalbe 'aks-i şûret
- 34 Bunı nâ'im olan kimse hâkîkat
Görür mağlab ne ise anda müşbet
- 35 Bulur mağlûbını levh üzre mevcûd
Olur ma'lûm umûrî bûd u nâ-bûd

- 36 Velâkîn şafvet-i kalb olmayınca
Anı fark idemez nâ'im görünce
- 37 Bulur hâtırda ancak sâde takrîr
Olur nâ-çâr o dem muhtâc-ı ta'bîr
- Ta'rifü'l-Levhü'l-Mahfûz**
- 38 Saña bu levhi ben ta'rif ideyim
Ne güne olduğın tavşif ideyim
- 39 Ğarâ'ibden 'aceb halk-ı Hudâ'dır
Anı idrâk hâric ez-nühâdir
- 40 Anı zann itme aştâb u şecerden
Yağod nev'-i hadîd ü yâ hâcerden
- 41 Anı şanma mücessem yâ cevâhir
Vücûdı ma'nevîdir şanma zâhir
- 42 Belî zâtı 'avâlim mazharıdır
Velî cism-i cesîmi ma'nevîdir
- 43 Demâğ-ı hâfız-ı Kur'an'a beñzer
Bilâ-şek kalb-i hâfız aña beñzer
- 44 Demâğı hâfızını yoklansa cüz cüz
Bulunmaz harf-i vâhid anda hergiz
- 45 Velî oku diseñ eyler kırâ'at
Okur Kur'an'ı yek-pâre temâmet
- 46 Bu levh üzre daği nesne görünmez
Ne var mestûr anda hiç bilinmez
- 47 Murâd idince ammâ Hağ Te'âlâ
İrâ'e itmegi bir kıla Mevlâ
- 48 O levhden kalbine ilkâ olunur
Bu hâl ol gâfile rü'yâ görünür
- 49 Daği ümmü'l-kitâb anıñ bir ismi
Degil maşsûs anıñ cismi vü resmi
- 50 Ta'alluğ eylemiş halkına kudret
Ki maşlûğ anda hep mestûr u müşbet
- 51 Cemî'-i mâ-cerâ vü mâ-seyecri
Bütün mektûb anda nağş u satrı
- 52 Ne kim halk eylemiş Hağ evvel âhir
Ne tağdır itmiş ol Hallâk-ı kâdir
- 53 Cemî'-i mâ-yekûn u cümle mâ-kân
Muqayyed anda bâ-fermân-ı Sübhân
- 54 Ne zîbâ hûb-ter ta'rif olundu

Nedir mâhiyyeti levhiñ bilindi

Ta'rifü'r-Rü'yâi's-şâdıka ve'l-kâzibe

- 55 Kâmu rü'yâ-yı şâdıq mu'teberdir
Ki âşâr-ı kerâmetden eşerdir
- 56 Nübüvvet farz ile kırk altı eczâ
Anıñ bir cüz'idir añla bu rü'yâ
- 57 Velî rü'yâ ile rü'yâda fark var
O farkı diñle idem saña iş'âr
- 58 Menâmıñdan muqaddem zikri sebkat
İden nesne görürseñ itme rağbet
- 59 Ki ol rü'yâ-yı kâzibdir bil anı
Hiç andan hayr u şer itme gümânı
- 60 Anı zann itme Hâk'dan saña ilhâm
Anıñ ismi durur azgâş u ahlâm
- 61 Dañi rü'yâ gerek beyne's-şalâteyn
Ola tâ mu'teber ey nûr-ı 'ayneyn
- 62 Eger beyne's-şalâteyn olmaz ise
Anı gören bu demde görmez ise
- 63 Aña hem i'tibâr itme hañâdır
Gören zirâ ki mağzûb-ı Hudâ'dır
- 64 Şabâha karşı vâkı' olsa rü'yet
O rü'yâda olur şıdık ile şıhhat

Tahsîn-i 'İlmü't-Ta'bîr

- 65 'Ulûmuñ eşrefidir 'ilm-i rü'yâ
Nebîler mu'cizâtıdır 'azîzâ
- 66 Olur vahy ile nâzil enbiyâya
Kerâmetdir virilse evliyâyâ
- 67 Virildi vahy ile Yûsuf nebîye
Gelüp zindân içinde bu hediyye
- 68 O muzlim-hâneyi itdikde teşrîf
Bu 'ilm ile anı Hâk itdi taltîf
- 69 Şerefle kadrini anıñ kıyâs it
Cevâb-ı gaybı andan iktibâs it
- 70 Mu'abbir her ne dirse i'timâd it
Ne gûne itse ta'bîr i'tikâd it
- 71 Nice ta'bîr ider ise mu'abbir
Qabûl itmez anıñ ta'bîri tağyîr
- 72 Peyember mu'cizâtıdır yakîn it

Mu'abbir sözüne şıdķıñ metîn it

Ma'rifet-i Medlûlü'r-Rü'yâ

- 73 Bu 'ilm içre imâm-ı Sa'd-ı aḡter
Muḡammed İbni Sîrîn ile eşher
- 74 Dimiş ol câmi'-i cümle kemâlât
Vücûdı mazḡar-ı feyz-i kerâmât
- 75 Kirâren tecrübe itdim dimiş ben
Bunı ta'bîre buldum râh-ı aḡsen
- 76 Bir âdem her ne rü'yâsında görse
Ne gûne gördi anı ḡıfz kılsa
- 77 Menâmından uyandıķda ol âdem
Tefekkür eylesün rü'yâsın ol dem
- 78 O mür'â her ne ise aña mücmel
Anıñ ismin 'Arabca bulsun evvel
- 79 Anıñ evvelki ḡarfin zabḡ kılsun
ḡurûf aḡkâmı içre anı bulsun
- 80 Bulur ma'nî-i rü'yâsın bilâ-şek
Olur ta'bîrine vâķıf yek-â-yek
- 81 Olup tevfiķ-i ḡaḡķ anıñ refiķi
Ḳodı ta'bîre bu aḡsen ḡarîķi

Temşil-i Münâsib

- 82 Egerçi vâķı'añda görseñ ey cân
Ki var yanıñda bir mechûl insân
- 83 Elifdir evvel-i insân bilürsiñ
ḡurûf içre elif ḡarfin bulursuñ
- 84 Baķup aḡkâmına ol demde cânâ
O dem ma'lûm olur ma'nâ-yı rü'yâ
- 85 ḡurûfin cümlesin buña kıyâs it
Baķup aḡkâma ta'bîr iḡtilâs it
- 86 ḡurûfin ḡaşşası inkâr olunmaz
'Aceb esrârdır izḡâr olunmaz
- 87 Bilür anı ḡavâşa âşinâlar
ḡurûh-ı enbiyâ vü evliyâlar
- 88 ḡurûfin ḡadrin añla olma ḡâfil
Olagör şıdķ ile ḡükmiyle 'âmil
- 89 Lüzûmı olanı hep yazdı ḡâme
Şürû' itdi bu dem aşl-ı merâma

ḡarfü'l-Elif

90 Elif olsa egerçi harf-i evvel
Güzel düşdür bu rü'yâ-yı mu'avvel

91 Budur ta'bîr-i rü'yâ olgıl âgâh
Kazâ ide kamu hâcâtîñ Allâh

92 Olunmuş saña rûhânî işâret
Menâmında güzel müjde beşâret

93 Merâmîñ her ne ise ola hâşıl
Olasın mañlab u me'mûle vâşıl

Harfî'l-Bâ

94 Şu bâ harfî mübârekdir muhakkağ
Anı ismine ser-tâc eylemiş Hağ

95 Bu rü'yâ şübhesiz eyler delâlet
Teveccüh eyleye saña sa'âdet

96 Cihân câhından ola behre saña
Olasıñ rıfat u şân ile yektâ

97 Ola müzdâd mâlîñ hem kemâlîñ
Hemîşe hayr ola encâm-ı kârîñ

Harfî't-Tâ

98 Zihî rü'yâ-yı nâ-dîde mübârek
Ki ilhâm itdi anı Hağ tebarek

99 Olasın mazhar-ı 'avni Hudâ'nîñ
Emîn ü râhat ola cism ü cânîñ

100 Müyesser ola saña câh u manşıb
Sa'îsiz ola hâşıl cümle mañlab

101 Hudâ ide saña luğ u 'inâyet
Bulasın dü-cihânda 'izz ü rıfat

Harfî's-Şâ

102 Bu şâ harfî sevâkıñdan biridir
Budur yâ şâhibi ğamdan berîdir

103 'Azîz ide cihânda anı Mevlâ
Hasûdın rağmına yevmen-fe-yevmâ

104 Murâdına irüp hoş ola hâli
Ziyâde ola gündün güne mâli

105 Ola hussâdı çok a'dâsı mağhûr
Ahibbâsı olalar şâd u mesrûr

Harfî'l-Cîm

106 O rü'yâ kim ola cîm ibtidâsı

Ḥudâ'ya şâhibi itsün sipâsı

107 Budur ta'bîr-i rû'yâ nûr-ı dîdem
Zafer bulur gören a'dâya her dem

108 Muzaffer olup a'dâ-yı le'îme
Ola tâbî' 'adûsı ḥavf u bîme

109 Vire nâşır hemîşe aña nuşret
Murâd üzre 'adûya bula fırsat

Ḥarfü'l-Ḥâ

110 Bu ḥarf-i ḥâ ḥasene tâc-ı serdir
Bu rû'yâ ḥûb u zîbâ mu'teberdir

111 Bu rû'yâda saña vardır beşâret
Riyâsetle alasin şân u şöhret

112 Teveccüh ide saña 'izz ü devlet
Ola yârîñ hemîn baht u sa'âdet

113 Murâdîñ ḥâşıl ola cümle cânâ
Yağîn ile budur medlûl-i rû'yâ

Ḥarfü'l-Ḥâ

114 Bu ḥarf-i ḥâ olursa ḥarf-i evvel
Kamu işler ola ḥayra mübeddel

115 Ta'ayyün kesb idesiñ 'izzet ile
İdüp ihrâz-ı rütbe ḥürmet ile

116 Ola ḥâdim cihân sen aña maḥdûm
Seni memdûḥ ide kendüsi mezmûm

117 Sühûletle murâdîñ ola ḥâşıl
Olasın bî-ta'ab maḥlûba vâsıl

Ḥarfü'd-Dâl

118 Bu ḥarf-i dâl ider cânım delâlet
Bu rû'yâda saña vardır beşâret

119 Ola taḥdîre tedbîriñ muvâfiḳ
Ümîdiñ ola saña yâr-ı şâdık

120 Olasın 'an-ḳarîb ey bahtı yâver
Merâmîñ üzre me'mûle muzaffer

121 Murâdîñ her ne ise ola ḥâşıl
Olasın bî-ta'ab maḥşûda vâşıl

Ḥarfü'z-Zâl

122 Yine irdi saña Ḥaḳ'dan 'inâyet
Ḥudâ'nıñ luḫfına yoḳdur nihâyet

- 123 Ola günden güne mâliñ ziyâde
Bu ma'nâyı ider rü'yâ ifâde
- 124 Murâd üzre bulup 'izzetle rıf'at
Yüzüñe fetḥ ola ebvâb-ı devlet
- 125 'Adû maḫhûr aḫibbâ ola mesrûr
Ki dile ğam ola mefkûd u mehcûr

Ḥarfü'r-Râ

- 126 Bu ḥarf-i râ ruḥ-ı raḫmet bulundı
Saña Ḥaḫ'dan teveccühler göründi
- 127 Muvaffaḫ olasın ḫayr-ı keşîre
Naşibiñ ola erzâḫ-ı vefire
- 128 Ola bâb-ı mekâsib fetḥ bî-ğam
Olasın mâlik-i dînâr u dirhem
- 129 Umûruñ ola maḫşûda mülâyim
Şafâda olasın dünyâda dâ'im

Ḥarfü'z-Zâ

- 130 Zihî baḫt-ı sa'âdet saña cânâ
Ki ilhâm oldı saña işbu rü'yâ
- 131 Sa'âdetle ola baḫtñ güşâde
Yesâr u devletiñ ola ziyâde
- 132 İdesin cem'-i emvâl-i vefire
Olup şâkir ḫudâvend-i kadîre
- 133 Ḳarîben bir sefer var saña bî-şek
Ola ḫaḫkıñda meymûn u mübârek

Ḥarfü's-Sîn

- 134 Bu ḥarf-i sîn selâmetden eşerdir
Hemân ilhâm ile Ḥaḫ'dan ḫaberdir
- 135 'Aḫîdeñ şıḫhatine var delâlet
Ola îmân u dîniñde şalâbet
- 136 Olur kim görse bu rü'yâyı merğûb
Cihân ḫalkı gözünde ḫûb u maḫbûb
- 137 Tekâpû ide aña cümle maḫlûḫ
Ola çoḫ ni'met ü mâl ile merzûḫ

Ḥarfü'ş-Şîn

- 138 İder bu vâkı'a şerre delâlet
Bunı görende yoḫdur istiḫâmet
- 139 Umûr-ı Ḥaḫ'da var kibr ü 'inâdı
Müşevveşdir bozuḫdur i'tiḫâdı

140 Hüdâ hıfzı ide şerden dînimizi
İde tevfiğe mazhar cümlemizi

Harfî's-Şâd

141 İşit hâşiyetini harf-i şâdın
Bu rü'yâya metîn it i'tikâdın

142 Ola hâdden füzûn kıadr ü kemâliñ
Ola günden güne hem eyyü hâliñ

143 Murâdıña seni irgüre Allâh
Ululuk bulasın ber-vech-i dil-hâh

Harfî'd-Dâd

144 Yine kıldı teveccüh saña dünyâ
Yakîn ile budur medlûl-i rü'yâ

145 Ola müzdâd 'ilm ile kemâliñ
Murâd üzre ola hâşıl merâmıñ

146 'Adûlardan alasın intikâmıñ
Hemîşe hayr ola encâm-ı kârıñ

147 Muzaffer olasın a'dâya her dem
Nigeh-bânıñ ola İzid yime gam

Harfî't-Tâ

148 Bu rü'yâ dâldır zühd ü şalâha
Gören dâhil olur lâ-büdd felâha

149 Olup Hâk'dan saña luğf u 'inâyet
Bu rü'yâ lâ-cerem eyler delâlet

150 Bulasın devleti zühd ü vera'la
'İbâdet idesin Hâk'ka ferahla

151 Ziyâde ola rızq u mülk ü mâliñ
Ta'accüb vire halka nazm-ı hâliñ

Harfî'z-Zâ

152 Bu rü'yâ bir 'aceb rü'yâ durur bil
Elinden geldiği deñlü hazer kıll

153 İşiñ gücüñ ser-â-pâ ola bağılu
Vücûduñ kaplaya gam fitne kayğıu

154 Çeküp çarhın elinden dürlü zahmet
Olasıñ mazhar-ı miñnet meşakkat

Harfî'l-'Ayn

155 Hezârân müjde olsun saña cânım
Nice vaşfı ide bu luğfı zebânım

- 156 Bu rü'yâda yakînen var delâlet
Saña 'ayş u  arab zevk ola 'âdet
- 157 Şafâ ile geçe 'ömrüñ cihânda
Nedir gam bilmeyesiñ her zamânda

Harfû'l-Gayn

- 158 Bu harf-i 'ğayn çün tâc-ı ğmâdır
Mu'îniñ lâ-cerem 'avn-ı Hudâ'dır
- 159 Bu rü'yâ hûb u zibâdır be-ğâyet
Ziyâde ola mâl ü mülk ü devlet
- 160 Günüñ günden yeg ola arta mâliñ
Hesâba gelmeye mâl ü menâliñ
- 161 Geçe 'ömr-i 'aziziñ râhat ile
Şafâ vü zevk ü 'ayş u 'işret ile

Harfû'l-Fâ

- 162 Bu fâ çünki firâka tâc-ı serdir
Bu rü'yâ muhbir-i gamdır kederdir
- 163 Gide elden kamu emvâl ü emlâk
Perişân olasın derd ile gam-nâk
- 164 Ola âyîne-i kalbiñ mükedder
Gam u endüh ile mesdûd u muğber
- 165 Ola iqbâl ber-geşte mebâdâ
Vire bir bendeye bu hâli Mevlâ

Harfû'l-Kâf

- 166 Saña yüz tıtdı iqbâl ü sa'âdet
Bu rü'yâda aña vardır delâlet
- 167 Olasın düşmen-i câna muzaffer
'Adûlar ola mağhûr u müdemmer
- 168 Alasın bu cihânda nâm u kâmiñ
'Adûya koymayasın intikâmiñ

Harfû'l-Kâf

- 169 Bu rü'yâda görünür hayr-'alâmet
Ki yüz tuta saña baht u sa'âdet
- 170 'Adû-yı câniñ olan yâriñ ola
İki dünyâda râhat kâriñ ola
- 171 Murâdiñ her ne ise ola hâşıl
Olasın devlet-i dâreyne vâşıl

Harfû'l-Lâm

172 Saña devlet sa'âdet yâr olısar
Ne hikmet bî-vefâ ğam-ğâr olısar

173 Ululuğ devlet ile ola yârîñ
Ola bu çarğ-ı gerdân ğam-güsârîñ

174 Merâmîñ üzre ola devr-i eflâk
Elinden olmayasın zâr u ğam-nâk

Ħarfü'l-Mîm

175 Ne zîbâdır bu rü'yâ bârekallâh
Olasın şıdğ ile mağbûl-i dergâh

176 Vire Vehhâb saña şafvet-i kalb
Olasın bî-ğa'ab şâd u muğayyeb

177 'Aceb dîndâr u perhîz-kâr olasıñ
Ħulûş ile Ħudâ'ya yâr olasıñ

178 Olup me'mûn u mağfûz uğruluğdan
Ayırmaya seni Ħağ toğruluğdan

Ħarfü'n-Nûn

179 Bu Ħarf-i nûnı bir kez eyle im'ân
Ki olmuş âğir-i lafz-ı peşimân

180 Melâletden degil Ħâlî bu rü'yâ
Bunı itdirme hiç ta'bîr bîcâ

181 Gören ola peşimân itdüğine
Reh-i nâ-refteye hem gitdüğine

182 Çeke gerdûn aña tîğ-ı mücevher
Ura mirrîğ aña mesmûm Ħançer

183 Nedâmetle oturup ağlaya ol
İşideniñ cigerin tağlaya ol

Ħarfü'l-Hâ

184 Bu rü'yânîñ 'acâ'ibdir mizâcı
Ferağla ğam idüpdür imtizâcı

185 Bunı gören işiden ola Ħayrân
Ezâ ide aña mîr ü vezîrân

186 Meded bir zâlim-i pür-ğahr u kuvvet
Anı 'âciz kıla ol bî-mürüvvet

187 Çeke çok şıklet ü miğnet meşakğat
Velî âğir murâda ire elbet

Ħarfü'l-Vâv

188 Bu rü'yâda 'alâmet pek yamandır

- Menâfi‘ yok içinde hep ziyândır
- 189 Bu rü’yâyı gören zahmet göriser
Zarar hem çok ziyân aña olisar
- 190 Faķiriñ işi güci ola bađlu
Ola hem mübtelâ-yı derd ü kayđu
- 191 Merâmı gerçi ola dest-dâde
Ta‘abla ire ammâ ki murâda

Ħarfü’l-Yâ

- 192 Bu yâ Ħarfî çü yüsre tâc-ı serdir
Bu rü’yâ şâhibine zîb ü ferdir
- 193 İşi güci ola dâ’im ‘ibâdet
Yüzine fetĥ ola bâb-ı sa‘âdet
- 194 İtâ‘at eyleye Rabb-i celile
Muvaffađ ola çok ecr-i cezile
- 195 Ola me’mûl ü mađlûba muzaffer
Ta‘absız ola maķşûd-ı müyesser
- 196 Yazıldı cümleten ta‘bîr-nâme
Ħurûfin irdi aĥkâmı ĥitâma

Fâ’ide

- 197 Çü nazm irdi ĥitâma bu arada
Saña bir fâ’ide idem ifâde
- 198 Menâm içre o rü’yâ kim görürseñ
Uyandıđda ne gördünse bilürseñ
- 199 Güzelce bir tefekkür eyle anı
Anıñ medlûlini fikr it nihânî
- 200 Beğenmez ise ‘aķlıñ anı ketm it
Şaķıñ bir kimseye nađl itme terk it
- 201 Anı gûyâ ki görmüş olmayasın
Unutmuş gibi olup bilmeyesin
- 202 Olur bâtıl ne ise ĥükmi anıñ
O rü’yâ lađv olur olmaz ziyânıñ

Ħâtıme

- 203 Ħudâ ‘avni çün oldu baña yâver
Dıraĥt-ı ĥâme virdi böyle nev-ber
- 204 Hilâl-âsâ irüp ĥadd-i tamâma
Ħitâma irdi bu ta‘bîr-nâme
- 205 ‘Aceb nâ-dîde nâdir bir eşerdir
Kemâl ehli yanında mu‘teberdir

- 206 Ma'ârif gülşeninden bir gül-i ter
Pesend eyler gören her bir hüner-ver
- 207 Bu gülşenden gül-i tâze direnler
Bunuñla mañlaba vâşıl olanlar
- 208 Ümîd oldur ki ol şâhib-vefâlar
İdeler 'Azmi'ye hayr-ı du'âlar

Sonuç

XIX. yüzyıl şairlerinden olan Azmî, rüya tabirinde yeni bir yol olarak gördüğü manzumesine *Miftâhu'l-Ma'ânî* yani *Manaların Anahtarı* adını vermiş, ünlü rüya tabircilerinden İbn Sîrîn'in yöntemi olduğunu söylediği rüya tabiri yöntemiyle rüyasının ne anlama geldiğini merak edenlere bu anlamda yeni bir anahtar sunmuştur. Bu yöntemeye göre rüyada görülen şeyin öncelikle sözlükten Arapça adı bulunacak, sonra da ilk harfe göre rüya anlamlandırılacaktır.

Azmî'nin eserine baktığımızda rüyaların daha çok olumlu bir bakış açısıyla yorumlandığını görmekteyiz. Sadece 4 harf (şın, zı, fe, nun) olumsuz şekilde yorumlanmış, 2 harf ise (he, vav) ise ağırlıklı olarak olumsuz kısmen de olumlu şekilde yorumlanmıştır. Olumlu duygular iki dünyada da mutluluğa ulaşmak, isteklerin gerçekleşmesi, malın mülkün artması; olumsuz duygular ise talihin tersine dönmesi, işlerin bağlı olması ve sıkıntı çekilmesi gibi genel ifadelerle verilmiştir.

Azmî'nin *Miftâhu'l-Ma'ânî* si rüyada görülen şeylerin ne anlama geldiğini tek tek vermek yerine rüyasının anlamını merak edenlere farklı bir yol sunması bakımından ve tabirnamelerin genellikle mensur oluşu göz önünde bulundurulduğunda manzum olması yönüyle benzer örneklerden ayrılmaktadır. Bu çalışmayla kaynaklarda bugüne kadar yalnızca iki eserinin varlığından bahsedilen Azmî'nin divanı dışındaki diğer eseri olan *Miftâhu'l-Ma'ânî* nin çeviri yazıya aktarılmış metni ortaya konmuş ve incelemesi yapılmıştır.

KAYNAKÇA

- Azmî, *Miftâhu'l-Ma'ânî*, Millet Kütüphanesi, AE. Mnz. Yeni kayıt: 9260.
BEYSANOĞLU, Ş. (2002). "Azmi" maddesi, Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi, C. 2, Ankara: AKMB. Yayınları, s. 111.
DUYMAZ, Mehmet (2010). *Diyarbakırlı Azmî ve Divançesi (İnceleme, Metin-İndeks)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
GÖKYAY, Orhan Şaik (2002). *Güçlük Nerede?*, İstanbul: İletişim Yayınları.
GÖKYAY, Orhan Şaik, COŞKUN, Vildan (2010). "Tabirname" maddesi, TDV. İslam Ansiklopedisi, C. 39, İstanbul: TDV Yayınları.